

Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова науково-методичної
ради НУВГП
е-підпис Валерій СОРОКА

20.09.2022

06-05-100S

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

SYLLABUS

Управління витратами і ціноутворення		Cost management and pricing
Шифр за ОП	ФП20	Code in Educational Program
Освітній рівень бакалаврський (перший)		Educational level Bachelor's (first)
Галузь знань Соціальні і поведінкові науки	05	Field of knowledge Social and behavioral sciences
Спеціальність Економіка	051	Field of study Economics
Освітня програма Управління персоналом та економіка праці		Educational Program Human Resources Management and Labour Economics

Силабус навчальної дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Управління персоналом та економіка праці», спеціальності 051 «Економіка». Рівне. НУВГП. 2022. 17 стор.

ОПП на сайті університету:

http://ep3.nuwm.edu.ua/15880/1/%D0%9E%D0%9F%D0%9F_%D0%A3%D0%9F%D0%95%D0%9F.pdf

Розробник силабусу: *Рощик Ірина Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, доцент*

Силабус схвалений на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “02” вересня 2022 року

Завідувач кафедри: *е-підпис Міщук Галина Юріївна, доктор економічних наук, професор*

Керівник освітньої програми: *е-підпис Юрчик Г.М., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, доцент*

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ
Протокол № 1 від “19” вересня 2022 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІ: *е-підпис Ковшун Наталія Едуардівна, доктор економічних наук, професор*

СЗ №-3701 в ЕДО НУВГП

© Рощик І.А., 2022

© НУВГП, 2022

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ*

Ступінь вищої освіти	бакалавр
Освітня програма	Управління персоналом та економіка праці
Спеціальність	051 «Економіка»
Рік навчання, семестр	4 р.н., 8 сем.
Кількість кредитів	5
Лекції:	32 годин
Лабораторні заняття:	20 годин
Самостійна робота:	98 годин
Курсова робота:	ні
Форма навчання	денна
Форма підсумкового контролю	екзамен
Мова викладання	українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА*

ПРОФАЙЛ ЛЕКТОРА

Лектор

Рощик Ірина Анатоліївна,
доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва,
к.е.н., доцент.

Вікіситет

<https://cutt.ly/cgL1qV6>

ORCID

<https://orcid.org/0000-0002-3155-2727>

Як комунікувати

i.a.roshchik@nuwm.edu.ua

Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі MOODLE

ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація навчальної дисципліни, в т.ч. мета та цілі

Актуальність навчальної дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» у підготовці бакалаврів за спеціальністю «Економіка» полягає у зборі та аналізі інформації про обсяги, структуру і поведінку витрат підприємства, що використовується менеджерами різних рівнів для обґрунтування економічної доцільності управлінських рішень в ході планування і регулювання підприємницької діяльності з метою максимізації її фінансових результатів.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів знань про види і поведінку витрат, системи калькулювання витрат, вплив витрат на прибуток підприємства, центри відповідальності та бюджетне планування.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть навчитися визначати, на виробництво якої продукції підприємству доцільно витратити обмежені ресурси, яку кількість продукції доцільно виробляти, за якою ціною

виготовлену продукцію доцільно реалізовувати, як організувати бюджетне планування і контроль за центрами відповідальності, щоб отримувати бажаний прибуток.

Навчальний процес побудований із використанням різних видів навчальної роботи: лекції (з використанням презентацій) і практичні заняття (тренінги, обговорення, презентації, ситуаційні завдання та інші) та індивідуальна робота, що передбачає групування витрат на виробництво продукції (зокрема, за економічними елементами, статтями калькуляції), складання калькуляції за системою повних і змінних витрат, визначення обсягу беззбиткового виробництва продукції, побудови функції витрат, планування прибутку підприємства при зміні ціни або обсягу реалізації.

Посилання на розміщення навчальної дисципліни на навчальній платформі Moodle

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854>

Компетентності

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності із чинними нормативно-правовими актами.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоових відносин.

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

СК15. Володіти знаннями та практичними навиками в сфері фінансово-інвестиційної, грошово-кредитної, маркетингової та облікової діяльності як складових економічної політики.

Програмні результати навчання

ПРН-2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-

економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПРН-5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН-4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН-7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН-10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН-11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН-12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН-13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН-15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН-16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН-17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН-18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН-21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН-22. Демонструвати гнучкість і адаптивність в нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПРН-24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

ПРН-27. Використовувати інструментарій фінансово-інвестиційно, грошово-кредитної, маркетингової та облікової діяльності як складових економічної політики.

Перелік соціальних,
«м'яких» навичок (soft
skills)

1. **Communication Skills:** Oral [O], Written [W]/ **Навички спілкування:** Усно [O], письмово [W]
2. **Critical Thinking:** Critical Analysis [CA] , Inquiry & Analysis [IA] , Problem Solving [PS] / **Критичне мислення:** Критичний аналіз [CA], Дослідження та аналіз [IA], Розв'язання проблем [PS]
3. **Foundational Skills:** Information Management [IM], Quantitative Literacy, Reasoning [QTR] / **Основні навички:** Управління інформацією [IM], Кількісна грамотність / Обґрунтування
4. **Social Responsibility:** Ethical Reasoning [ER], Global Learning [GL], Intercultural Knowledge [IK], Teamwork [T] / **Соціальна відповідальність:** Етичне обґрунтування [ER], Глобальне навчання [GL], Міжкультурні знання [IK], Командна робота [T]
5. **Industry, Professional, Discipline Specific Knowledge and Skills** / **Виробничі, професійні спеціальні знання та навички в галузі економіки.**

Структура навчальної
дисципліни

Денна форма навчання:

Лекції – 32 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 98 год.

Навчальна дисципліна складається з двох змістових модулів (розділів).

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління витратами

ТЕМА 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту

- 1.1. Витрати як чинник підприємницького прибутку
- 1.2. Система управління витратами
- 1.3. Сучасні дослідження теорії управління витратами

ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат

- 2.1. Класифікація витрат
- 2.2. Фактори і поведінка витрат
- 2.3. Методи визначення функції витрат

ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат

- 3.1. Сутність і класифікація систем калькулювання витрат
- 3.2. Калькулювання за замовленнями та за процесами
- 3.3. Калькулювання повних витрат
- 3.4. Калькулювання змінних витрат
- 3.5. Калькулювання за нормативними витратами

ТЕМА 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку

- 4.1. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»
- 4.2. Особливості аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту
- 4.3. Аналіз чутливості прибутку
- 4.4. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти управління витратами

ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття

управлінських рішень

- 5.1. Процес прийняття рішень і релевантність інформації
- 5.2. Диференціальний аналіз варіантів управлінських рішень
- 5.3. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень
- 5.4. Рішення стосовно запасів (методика обґрунтування рішень)

5.5. Рішення стосовно ціноутворення

5.6. Модель прийняття рішення за умов невизначеності

ТЕМА 6. Бюджетування та управління за відхиленнями

6.1. Сутність бюджетування та його організація

6.2. Методика складання та взаємоузгодження бюджетів

6.3. Управління за відхиленнями

ТЕМА 7. Управління центрами відповідальності

7.1. Концепція центрів відповідальності

7.2. Оцінювання діяльності центрів відповідальності

Для продуктивної роботи на курсом студенти повинні вміти працювати з пакетом офісних програм MS Office, а також з обладнанням та програмним забезпеченням, що застосовується для дистанційного навчання.

Методи оцінювання та структура оцінки

Бали нараховуються за виконання практичних завдань, самостійної роботи, модульних контролів. Кількість балів за виконання кожного завдання наведена у таблиці «Бюджет часу навчальної дисципліни за формами навчання».

Критерії оцінювання встановлюються окремо до кожного навчального завдання. При оцінюванні результатів роботи враховується:

- повнота і якість виконання завдання (не менше 60% балів, виділених на завдання);
- вчасність виконання завдання (до 40% балів за завдання).

За кожним змістовим модулем проводиться по одному модульному контролю. Модульні контролі проводяться у тестовій формі на платформі <https://exam.nuwm.edu.ua/> відповідно до графіка навчального процесу.

Дисципліна «управління витратами і ціноутворення» закінчується екзаменом, тому результати складання модульних контролів можуть зараховуватись як підсумковий контроль.

Якщо здобувач із можливих 60 балів поточної складової оцінювання та 40 балів модульної або підсумкової складової оцінювання впродовж семестру набрав певну кількість балів (не менше 60) і такий результат його задовольняє, то набрана сума балів і є підсумковим результатом успішного складання екзамену. Якщо здобувача не задовольняє набрана кількість балів, то він повинен скласти підсумковий контроль під час екзаменаційної сесії (у межах 40 балів), при цьому усі набрані впродовж семестру бали модульних контролів анулюються, тобто результати складання підсумкового контролю знань додаватимуться до раніше набраних балів поточної складової оцінювання (у межах 60). Здобувач вищої освіти має право взагалі не складати модульні контрольні тести впродовж семестру, а відразу

планувати складати підсумковий контроль під час екзаменаційної сесії.

Студенти можуть отримати **додаткові** бали за: самостійно виконане наукове дослідження з проблематики дисципліни, здобуті сертифікати після проходження тренінгів. Темі дослідницьких робіт студенти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем. **Додаткові бали студентам також можуть отримати за конкретні пропозиції з удосконалення змісту і наповнення навчальної дисципліни.**

Порядок проведення поточних і семестрових контролів та інші документи, пов'язані з організацією оцінювання та порядок подання апеляцій наведений на сторінці Навчально-наукового центру незалежного оцінювання за посиланням - <https://nuwm.edu.ua/strukturni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>

Місце навчальної дисципліни в освітній траєкторії здбувача вищої освіти	Відповідно до структурно-логічної схеми підготовки бакалаврів за спеціальністю 051 «Економіка» для вивчення дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» студентам потрібно мати достатній рівень знань і вмінь з дисциплін: Менеджмент, Економіка підприємства, Планування і організація бізнесу, Аналіз економічної діяльності та бізнес-середовища організації
Поєднання навчання та досліджень	Студенти мають можливість додатково отримати бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру, а також можуть бути долучені до написання та опублікування наукових статей з тематики курсу.
Інформаційні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Артамонова Н.С. Управління витратами. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2019. 116 с. 2. Ахновська І., Болгов В. Управління витратами: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 156 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/943/1/58_%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8_%D0%86.pdf 3. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2018. 534 с. 4. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с. 5. Колесніков О.В. Ціноутворення: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 156 с. 6. Круш П.В. Ціноутворення : підручник / П.В. Круш, О.І. Андрусь. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. 292 с. 7. Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Рудич А.І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. Держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво. 2020. №4 (115). С.140-147. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/26.pdf 8. Окландер М.А. Маркетингова цінова політика. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с. 9. Опорний конспект лекцій із дисципліни "Маркетингове ціноутворення" за освітньо-професійною програмою

підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 075 «Маркетинг» / укл. : О. П. Бурліцька. Тернопіль : ТНТУ ім. І.Пулюя, 2019. 43 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/29445/1/%d1%86%d1%96%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0%2c%20%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%81%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d1%82%202019.pdf>

10. Останкова Л., Літвінов Ю., Літвінова Т., Підгорна О. Ціноутворення в умовах ринку. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.

11. Тарасенко С.І. Управління витратами : навч. посібник. Кам'янське : ДДТУ, 2018. 305 с. URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/33/7-33-b7.pdf>

12. Управлінський облік: навч. посіб. / О.М.Брадул, В. А.Шепелюк, Л. Я.Шевченко, П. Д.Камінський, та ін. Кривий Ріг: ДНУЕТ, 2017. 113 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1407/1/Shevchenko_manual_Upravlinsiy_oblik_2017.pdf

13. Управлінський облік: Навч. посібник / В.Д.Зелікман, І.М.Ізвєкова, Р.Б.Сокольська та інші. Дніпро: НМетАУ, 2017. 198 с. URL: <https://nmetau.edu.ua/file/uproblik-2017.pdf>

14. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, 2017. 166 с. URL: <https://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Upravlyannya-vitratami-CHorna-M.-V..pdf>

15. 06-05-85М Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і самостійної роботи з навчальної дисципліни „Управління витратами та ціноутворення” здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійними програмами «Бізнес-аналітика», «Управління персоналом і економіка праці» спеціальності 051 «Економіка» денної і заочної форм навчання / Рощик І.А. Рівне: НУВГП, 2021. 29 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/20927/1/06-05-85%D0%9C.pdf>

Для вивчення навчальної дисципліни студенти можуть користуватися інформаційними ресурсами (вказаними вище та іншими), наведеними на сторінці дисципліни: <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854>

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ (ПОЛІТИКА)*

Дедлайни та перескладання

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється згідно «Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП», <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>. Згідно цього документу і реалізується право студента на повторне вивчення дисципліни чи повторне навчання на курсі.

Перездача модульних контролів здійснюється згідно з <http://nuwm.edu.ua/struktorni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezalezhnogo-otsiniuvannia-znan/dokumenty>.

Оголошення стосовно дедлайнів здачі та перездачі оприлюднюються на сторінці MOODLE <https://exam.nuwm.edu.ua/>

Правила академічної доброчесності

Перед початком курсу кожен студент має ознайомитися з «Кодексом честі», розміщеним на сторінці навчальної дисципліни на платформі MOODLE та прийняти його умови.

За списування під час проведення модульного контролю чи підсумкового контролю, студент позбавляється подальшого права здавати матеріал і у нього виникає академічна заборгованість.

За списування під час виконання окремих завдань, студенту знижується оцінка у відповідності до ступеня порушення академічної доброчесності.

Документи стосовно академічної доброчесності (про плагіат, порядок здачі курсових робіт, кодекс честі студентів, документи Національного агентства стосовно доброчесності) наведені на сторінці ЯКІСТЬ ОСВІТИ сайту НУВГП - <http://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj>

Вимоги до відвідування

Студенти обов'язково повинні відвідувати усі лабораторні заняття. Усі інші види робіт студент може виконувати самостійно, дотримуючись встановлених дедлайнів. У разі відсутності студента на занятті з поважної причини (підтверджується документально) студенту видається альтернативне завдання.

Студент має право оформити індивідуальний графік навчання згідно відповідного положення <http://ep3.nuwm.edu.ua/6226/>.

Здобувачі без обмежень можуть на заняттях використовувати смартфони, планшети та ноутбуки.

Неформальна та інформальна освіта

Студенти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно з відповідним положенням: <http://nuwm.edu.ua/sp/neformalna-osvita>.

Також студенти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших опановувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни/освітньої програми та перевірялись в підсумковому оцінюванні.

<https://www.coursera.org/learn/accounting-for-managers>

<https://www.coursera.org/learn/uva-darden-managerial-accounting>

ДОДАТКОВО

Правила отримання зворотної інформації про дисципліну*

Щосеместрово студенти заохочуються пройти онлайн опитування стосовно якості викладання та навчання викладачем даного курсу та стосовно якості освітнього процесу в НУВГП.

За результатами анкетування студентів викладачі можуть покращити якість навчання та викладання за даною та іншими дисциплінами.

Порядок опитування, зміст анкет та результати анкетування здобувачів минулих років та семестрів завантажені на сторінці «ЯКІСТЬ ОСВІТИ»:

<http://nuwm.edu.ua/porjadok-opituvannja>

<http://nuwm.edu.ua/sp/anketuvannja>

<http://nuwm.edu.ua/sp/rezultati-opituvannja>

Оновлення*

Зміни до силабусу навчальної дисципліни можуть вноситись за ініціативою викладача та за результатами зворотного зв'язку у порядку, визначеному нормативними документами НУВГП.

Навчання осіб з

Документи та довідково-інформаційні матеріали

інвалідністю

стосовно організації навчального процесу для осіб з інвалідністю доступно за посиланням <http://nuwm.edu.ua/sp/dlja-osib-z-invalidnistju>

У випадку навчання таких категорій здобувачів освітній процес даного курсу враховуватиме, за можливістю, усі особливі потреби здобувача.

Викладач та інші здобувачі даної освітньої програми максимально сприятимуть організації навчання для осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами.

Практики, представники бізнесу, фахівці, залучені до викладання

Викладач дисципліни має практичний досвід складання бюджетів грантових проєктів:

- Erasmus+ «Joining European Educational Experience and Current Business Requirements in Curriculum Development for Competitive HR-Managers Higher Education» №617598-EPP-1-2020-1-PL-EPPKA2-CBHE-JP;

- Підтримки регіонального розвитку в Україні «Розвиток потенціалу суб'єктів підприємництва та можливостей зайнятості соціально вразливих груп населення в Рівненській області»;

- ENI CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAMME POLAND-BELARUS-UKRAINE 2014-2020 «Cooperation between Institutions of Poland and Ukraine in Effort to Solve Employment Issues» №35871b3476-9a6a1a747f-9ba1613fc1-b4c119c03b-56b19123ab-be59acb844-aa35.

Також до проведення практичних занять долучаються фахівці, які мають практичний досвід діяльності на українських підприємствах у сфері управління витратами і ціноутворення.

Інтернаціоналізація

Професійні організації:

- Institute of Management Accountants.

<https://www.imanet.org/membership>.

Використані матеріали (силабуси аналогічних програм):

- Harvard. Course: Managerial Accounting.

<https://canvas.harvard.edu/courses/8294/assignments/syllabus>.

- Emmanuel College. Course: MGMT 2201-02 Managerial Accounting. <https://elearn.emmanuel.edu/courses/2054580/assignments/syllabus>.

- University of West Georgia. Managerial Accounting ACCT-6232. https://westga.campusconcourse.com/view_syllabus?course_id=8243.

- New York University. Managerial Accounting ACCT-UB 4 - 001. <https://cutt.ly/sgL1kuq>.

- National Research University Higher School of Economics. Course: Management Accounting. <https://www.hse.ru/en/edu/courses/219909789>.

- University of London. Course information 2020-21 AC2097 Management accounting. <https://www.lse.ac.uk/study-at-lse/uolip/Assets/documents/AC2097-Management-accounting.pdf>.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекцій 32 год.

Практичних 20 год.

Самостійна робота 98 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У РОЗРІЗІ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Змістові модулі, теми	Результати навчання														Бали	
	ПРН2	ПРН5	ПРН7	ПРН10	ПРН11	ПРН12	ПРН13	ПРН15	ПРН16	ПРН17	ПРН18	ПРН21	ПРН22	ПРН24		ПРН27
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління витратами																
ТЕМА 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту																3
1.1. Витрати як чинник підприємницького прибутку																1
1.2. Система управління витратами																1
1.3. Сучасні дослідження теорії управління витратами	+															1
ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат																6
2.1. Класифікація витрат											+				+	2
2.2. Фактори і поведінка витрат												+				2
2.3. Методи визначення функції витрат			+							+						2
ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат																12
3.1. Сутність і класифікація систем калькулювання витрат				+			+								+	2
3.2. Калькулювання за замовленнями та за процесами				+			+								+	2
3.3. Калькулювання повних витрат				+			+								+	3
3.4. Калькулювання змінних витрат				+			+								+	3
3.5. Калькулювання за нормативними витратами				+			+				+				+	2
ТЕМА 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку																11
4.1. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»			+	+	+	+	+	+	+			+				3
4.2. Особливості аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту			+	+	+	+	+	+	+			+				3
4.3. Аналіз чутливості прибутку			+	+	+	+	+	+	+	+		+				3
4.4. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»			+	+	+	+	+	+	+			+				2
За поточну (практичну) складову оцінювання, балів															32	
За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1, балів															20	

Змістові модулі, теми	Результати навчання														Бали	
	ПРН2	ПРН5	ПРН7	ПРН10	ПРН11	ПРН12	ПРН13	ПРН15	ПРН16	ПРН17	ПРН18	ПРН21	ПРН22	ПРН24		ПРН27
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти управління витратами																
ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень															18	
5.1. Процес прийняття рішень і релевантність інформації		+	+			+		+	+			+			+	2
5.2. Диференціальний аналіз варіантів управлінських рішень		+	+			+	+	+	+			+			+	4
5.3. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень		+	+		+	+	+	+	+	+		+			+	3
5.4. Рішення стосовно запасів (методика обґрунтування рішень)		+	+		+	+	+	+	+			+			+	3
5.5. Рішення стосовно ціноутворення		+	+		+	+	+	+	+			+			+	3
5.6. Модель прийняття рішення за умов невизначеності		+	+		+	+	+	+	+	+		+	+		+	3
ТЕМА 6. Бюджетування та управління за відхиленнями																6
6.1. Сутність бюджетування та його організація																2
6.2. Методика складання та взаємоузгодження бюджетів				+		+										2
6.3. Управління за відхиленнями		+				+	+	+	+	+		+			+	2
ТЕМА 7. Управління центрами відповідальності																4
7.1. Концепція центрів відповідальності																2
7.2. Оцінювання діяльності центрів відповідальності		+		+		+	+	+	+			+		+		2
За поточну (практичну) складову оцінювання, балів															28	
За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 2															20	
Усього за поточну (практичну) складову оцінювання, балів															60	
Усього за модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1, модуль 2, балів															40	
Усього за дисципліну, балів															100	

ЛЕКЦІЙНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту

Результат и навчання ПРН-2	Кількість годин: лекції – 2 лаб. – 0	Література основна: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2018. 534 с. 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с. 3. Останкова Л., Літвінов Ю., Літвінова Т., Підгорна О. Ціноутворення в умовах ринку. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
Опис теми	Основні теорії прибутку. Ефективне ціноутворення як здатність підприємця отримати запланований прибуток. Формування прогнозованої величини витратної частини ціни. Система управління витратами: планування, організація, мотивація, облік, аналіз, контроль, регулювання витрат. Сутність ефективного управління витратами та їх оптимізації. Сучасні дослідження теорії управління витратами: «котельний» метод, метод Фелса і Гарке, Маннома, Гамільтона, дірект-костінг, стандарт-костінг, «канбан», «точно в строк», концепція центрів відповідальності.		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	Пояснювати актуальність ефективного управління витратами і ціноутворення для конкурентоспроможності бізнесу. Знати функції управління витратами та особливості їх реалізації в ринковій економіці. Знати сучасні методи управління витратами.		
Методи та технології навчання	Демонстрація, проблемна лекція, лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, навчання на основі досвіду.		
Засоби навчання	Навчальні посібники, монографії, наукові статті, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал. Навчальні посібники, наукові статті, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання.		

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

Результат и навчання ПРН-7, ПРН-17, ПРН-18, ПРН-21, ПРН-27	Кількість годин: лекції – 4 лаб. – 4	Література основна: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2018. 534 с. 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с. 3. 06-05-85М	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
Опис теми	Сутність і класифікація витрат: для оцінки запасів і визначення фінансового результату; дослідження поведінки витрат і прийняття управлінських рішень; планування (прогнозування) та здійснення контролю і регулювання; за видами діяльності; за відношенням до процесу виробництва; економічні елементи витрат. Поведінка і фактори витрат. Графічне зображення поведінки змінних, постійних та сукупних витрат залежно від зміни обсягу діяльності. Релевантний діапазон. Методи визначення функції витрат: аналізу бухгалтерських рахунків, вищої-нижчої точки, візуального пристосування та інші.		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	Класифікувати витрати за різними ознаками. Розуміти поведінку витрат залежно від зміни обсягу діяльності. Пояснювати вплив керівництва на витрати. Визначати функцію витрат з використанням різних методів. Оцінювати надійність функції витрат.		
Методи та технології	Лекція у формі діалогу, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові		

навчання	завдання, робота в команді.
Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.

Тема 3. Системи і методи калькулювання витрат

Результат и навчання ПРН-10, ПРН-12, ПРН-27	Кількість годин: лекції – 6 лаб. – 4	Література основна: 1. Голов С. Ф. <i>Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2018. 534 с.</i> 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. <i>Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.</i> 3. 06-05-85М	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854
--	--	--	---

Опис теми	<p>Мета і сутність калькулювання витрат. Етапи калькулювання. Калькуляція. Облік і розподіл непрямих витрат. База і ставка розподілу. Методи розподілу витрат обслуговуючих підрозділів: прямого розподілу, послідовного розподілу, взаємних послуг, одночасного розподілу. Калькулювання на основі діяльності. Пул витрат.</p> <p>Калькулювання за замовленнями та за процесами. Еквівалентна одиниця готової продукції. Метод середньозваженої собівартості оцінки запасів, метод файфто.</p> <p>Калькулювання повних і змінних витрат. Маржинальний дохід: виробничий та загальний. Визначення операційного прибутку.</p>
-----------	--

Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	<p>Визначати об'єкти витрат. Застосовувати систему калькулювання витрат за замовленнями.</p> <p>Застосовувати систему калькулювання витрат за процесами.</p> <p>Розподіляти витрати обслуговуючих підрозділів. Обчислювати і застосовувати ставку розподілу накладних витрат.</p> <p>Визначати маржинальний дохід. Застосовувати калькулювання змінних витрат для прийняття управлінських рішень.</p> <p>Розраховувати собівартість продукції шляхом калькулювання на основі діяльності.</p>
---	--

Методи та технології навчання	Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.
-------------------------------	--

Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.
-----------------	---

Тема 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку

Результат и навчання ПРН-7, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-15, ПРН-16, ПРН-17, ПРН-21	Кількість годин: лекції – 6 лаб. – 4	Література основна: 1. Голов С. Ф. <i>Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2018. 534 с.</i> 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. <i>Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.</i> 3. 06-05-85М	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854
---	--	--	---

Опис теми	<p>Сутність аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток». Методи аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток»: математичні, графічні. Точка беззбитковості, коефіцієнт маржинального доходу.</p> <p>Особливості аналізу в умовах багатопрофільного виробництва. Комбінація продажу. Середньозважений маржинальний дохід.</p> <p>Аналіз чутливості прибутку до зміни параметрів діяльності. Запас міцності. Операційний важіль.</p> <p>Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток».</p>
-----------	--

Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	<p>Визначати точку беззбитковості.</p> <p>Визначати обсяг діяльності, необхідний для отримання бажаного прибутку.</p> <p>Визначати прибуток за певного обсягу діяльності.</p> <p>Визначати вплив зміни витрат, ціни та обсягу діяльності на прибуток підприємства.</p> <p>Визначати фактор операційного важеля у використовувати його для</p>
---	---

	<i>передбачення зміни прибутку. Визначати точку беззбитковості за умов асортименту.</i>
Методи та технології навчання	<i>Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.</i>
Засоби навчання	<i>Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.</i>

Тема 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

Результат и Навчання ПРН-5, ПРН-7, ПРН-11, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-15, ПРН-16, ПРН-17, ПРН-21, ПРН-22, ПРН-27	Кількість годин: лекції – 6 лаб. – 4	Література основна: 1. Голов С. Ф. <i>Управлінський облік. Підручник.</i> К.: ЦУЛ, 2018. 534 с. 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. <i>Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.</i> 3. Останкова Л., Літвінов Ю., Літвінова Т., Підгорна О. <i>Ціноутворення в умовах ринку.</i> К.: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
---	---	--	--

Опис теми	<i>Процес прийняття управлінського рішення та релевантна інформація. Дійсні та альтернативні доходи і витрати. Диференціальний прибуток. Аналіз релевантної інформації в типових господарських ситуаціях: рішення про «спеціальне» замовлення; рішення про розширення або скорочення сегмента діяльності; рішення про «виробництво чи купівлю»; рішення за наявності обмежень. Обґрунтування рішення щодо запасів і цін. Економічний розмір замовлення. Резервний запас. Економічна модель ціноутворення. Ціноутворення на основі витрат, вартості часу та матеріалів.</i>
-----------	--

Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	<i>Визначати релевантні витрати і доходи. Застосовувати диференціальний аналіз релевантних даних для прийняття управлінських рішень. Визначати доцільність виконання спеціального замовлення; розширення або скорочення сегмента виробництва; самостійного виробництва (обробки) чи аутсорсингу. Складати оптимальну виробничу програму за умов обмежених ресурсів. Визначати економічний розмір замовлення запасів. Розраховувати ціну продукції із застосуванням різних методів ціноутворення. Складати і застосовувати моделі прийняття рішення за умов невизначеності.</i>
---	--

Методи та технології навчання	<i>Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.</i>
Засоби навчання	<i>Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.</i>

Тема 6. Бюджетування та управління за відхиленнями

Результат и навчання ПРН-3, ПРН-5, ПРН-10, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-15, ПРН-16, ПРН-17, ПРН-21, ПРН-23	Кількість годин: лекції – 4 лаб. – 2	Література основна: 1. Голов С. Ф. <i>Управлінський облік. Підручник.</i> К.: ЦУЛ, 2018. 534 с. 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. <i>Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.</i>	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
---	---	--	--

Опис теми	<i>Сутність бюджетування. Стандарти витрат на виробництво. Генеральний та функціональні бюджети. Операційні бюджети: продажу, виробництва, прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, виробничих накладних витрат, собівартості готової продукції, собівартості реалізованої продукції, витрат на збут, адміністративних витрат, бюджетний звіт про прибуток. Фінансові бюджети: капітальних інвестицій, грошових коштів, бюджетний баланс.</i>
-----------	---

	<i>Підхід «згори-вниз» та «знизу-вгору». Бюджетний комітет. Бюджетний період. Звіт про виконання бюджету. Аналіз відхилень. Гнучкий бюджет.</i>
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	<i>Складати операційні й фінансові бюджети і пояснювати взаємозв'язок між ними. Складати звіт про виконання бюджет, пояснювати причини та розробляти управлінські рішення усунення відхилень. Складати гнучкий бюджет і використовувати його для аналізу відхилень. Оцінювати ефективність і результативність діяльності на підставі аналізу відхилень.</i>
Методи та технології навчання	<i>Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), проєктна технологія, індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.</i>
Засоби навчання	<i>Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.</i>

Тема 7. Управління центрами відповідальності

Результат и навчання ПРН-5, ПРН-10, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-15, ПРН-16, ПРН-21, ПРН-24	Кількість годин: лекції – 4 лаб. – 2	Література основна: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2018. 534 с. 2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
Опис теми	<i>Концепція центрів відповідальності: центри витрат, центри доходу, центри прибутку, центри інвестицій. Принцип контролюваності доходів і витрат. Система калькулювання стандартних витрат. Аналіз відхилень фактичних витрат від стандартів. Оцінювання діяльності центрів відповідальності. Трансфертне ціноутворення.</i>		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	<i>Складати звіт про результати діяльності центрів відповідальності. Обчислювати та аналізувати відхилення від стандартів змінних та постійних витрат. Оцінювати діяльність центрів відповідальності, визначати трансфертну ціну та показувати її вплив на оцінку діяльності центрів відповідальності.</i>		
Методи та технології навчання	<i>Проблемна лекція, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, робота в команді.</i>		
Засоби навчання	<i>Навчальні посібники, монографії, наукові статті, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.</i>		

Лектор

Рошик І.А., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, доцент